

Міністерство охорони здоров'я України
Полтавський державний медичний університет
Департамент охорони здоров'я Полтавської облдержадміністрації

МАТЕРІАЛИ

III Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю
«Медична реабілітація в Україні: сучасний стан та напрями розвитку,
проблеми та перспективи»

8 вересня 2023 року

ПОЛТАВА

2023

УДК 615.8+616-08-039.76](477)(063)

**Редакційна колегія: Ждан В. М., Лисак В. П., Голованова І. А.,
Ляхова Н.О., Краснова О. І., Белікова І. В.**

«Медична реабілітація в Україні: сучасний стан та напрями розвитку, проблеми та перспективи»: Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю. (2023; Полтава).

Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Медична реабілітація в Україні: сучасний стан та напрями розвитку, проблеми та перспективи», 8 вересня 2023 року. [Текст] / ПДМУ; [ред.кол.: В. М. Ждан, В. П., Лисак, І. А., Голованова та ін.]. – Полтава, 2023. – 165 с.

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Медична реабілітація в Україні: сучасний стан та напрями розвитку, проблеми та перспективи» містять в собі наукові праці з питань організаційних, правових, клінічних аспектів медичної реабілітації в Україні фахівцями різних спеціальностей, питанням медичної та психологічної реабілітації військовослужбовців та правоохоронців, постраждалих внаслідок бойових дій, оптимізації роботи реабілітаційних закладів під час військової агресії РФ та в мирний час.

УДК 615.8+616-08-039.76](477)(063)

©Полтавський державний медичний університет, 2023

**НЕОБХІДНІСТЬ ТА ШЛЯХИ ЗБЕРЕЖЕННЯ МЕНТАЛЬНОГО
ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВИХ ПОДІЙ В УКРАЇНІ**

Гринь К.В., Гринь В.Г., Дельва М.Ю., Пінчук В.А.

Полтавський державний медичний університет, Полтава

Згідно з визначенням ВООЗ, ментальне здоров'я – це стан щастя та добробуту, в якому людина реалізує свої творчі здібності, може протистояти життєвим стресам, плідно працювати та робити внесок у суспільне життя. Ментальне, або психічне здоров'я є невід'ємним компонентом загального здоров'я і благополуччя людини, яке лежить в основі інтелектуальної та соціальної діяльності, індивідуальних та колективних взаємодій, можливості приймати рішення, будувати міжособистісні та професійні зв'язки, формувати середовище, в якому вона існує [1, 2].

Порушення психічного здоров'я – це узагальнююче поняття, що охоплює психічні розлади, різні види психосоціальної неспроможності, а також інші психічні патологічні стани, пов'язані зі значним дистресом, функціональними порушеннями чи ризиком самоушкодження. Як правило, рівень задоволеності життям у осіб з порушеннями психічного здоров'я частіше нижчий за психічно здорових осіб (хоча можливі винятки) [3].

Протягом усього нашого життя численні індивідуальні, соціальні та структурні детермінанти можуть в сукупності захищати або, навпаки, згубно діяти на наше психічне здоров'я, змінювати наше становище в континуумі психічного здоров'я, порушувати його сталість.

Різні індивідуальні психологічні та біологічні фактори, такі як тип емоційного реагування, вживання психоактивних речовин і генетичні особливості, можуть робити людину більш схильною до порушень психічного здоров'я. Вплив несприятливих соціальних, економічних, геополітичних та екологічних чинників, в тому числі низький рівень

матеріального забезпечення, насильство, нерівність та несприятливі соціальні умови, також підвищує ризик виникнення психічних розладів [4].

Медичні працівники постійно на собі відчувають весь вантаж соціальних, професійних, економічних та сімейних проблем, що стосуються як їх самих, так і численних пацієнтів. Заглиблюючись у проблеми пацієнтів, лікарі та медсестри змушені переносити свої особисті турботи на другий план, що у свою чергу сприяє підвищенню ризику розвитку або обтяженню перебігу вже існуючих захворювань у них самих, зниження працездатності, емоційного виснаження та вигорання [5].

Медичні працівники зіткнулися зі збільшенням кількості проблем із психічним здоров'ям в умовах пандемії COVID-19. Розвиток тривожних розладів став супроводжувати багатьох медичних працівників, які відчували тривогу за своє життя (працюючи в осередках лікування пацієнтів), життя та стан здоров'я своїх рідних (про те, що можуть їх інфікувати) [6, 7].

Проте та ситуація, в якій Україна перебуває на сьогодні, починаючи з 24 лютого 2022 року, завдала більше шкоди психічному здоров'ю не тільки медпрацівників, а й усього населення нашої країни, ніж будь-яка інша небезпека [8, 9].

За оцінками експертів, 40–50 % населення потребуватимуть психологічної допомоги [10]. У певних групах населення кількість таких людей буде становити: 3-поміж військових та ветеранів – 1,8 млн; серед людей старшого віку – 7 млн; близько 4 млн – дітей та підлітків. Прогнозована потреба в допомозі з питань психічного здоров'я на первинній ланці медицини – 27 млн звернень [11]. Водночас близько до 4 млн українців матимуть певний розлад психічного здоров'я – помірної або тяжкої форми. За даними МОЗ, у 20–30 % осіб, які пережили травматичні події, може розвинути ПТСР. Крім того, через 5–7 років очікують зростання кількості осіб з наркотичною, алкогольною та іншими залежностями. Через психоемоційне напруження, спричинене війною, українці постаріють на 10–

15 років, тобто хвороби, притаманні для зрілого та літнього віку, будуть траплятися на 10–15 років раніше, ніж це було до війни [12].

Такі чинники, як участь у бойових діях або перебування в прифронтовій зоні з постійними ракетними та артилерійськими обстрілами, бомбовими ударами, перебування в окупації, значно підвищують уразливість людей, в тому числі медпрацівників до психосоціального стресу, сприяють поширенню психічних розладів, в першу чергу тривожних, депресивних розладів та посттравматичного стресу. Появу психічних розладів також можуть спричиняти: утрата почуття безпеки внаслідок вразливості практично всієї території країни для ракетних обстрілів; переміщення в інші регіони або країни й пов'язані з цим утрата роботи й звичного, комфортного середовища; побутові негаразди; фінансові труднощі; соціальна ізоляція; невпевненість у майбутньому і тривога за рідних та близьких [13].

Психологічний вантаж, який несуть на собі медичні працівники досить потужний, оскільки вони несуть відповідальність не тільки за своє життя, а й за життя бійців свого військового підрозділу (якщо це військові медики), пацієнтів, які проходять лікування у стаціонарі чи амбулаторно. Усі вони чекають від медичного працівника психологічної підтримки, покладають надію саме на нього. Але, розглянемо й «інший бік медалі»: психологічно нестійкі, негативістично налаштовані пацієнти звинувачують медичний персонал в погіршенні свого стану, неякісному лікуванні, недостатньо приділеній увазі тощо [14]. Тож, можливостей для негативного впливу на ментальне здоров'я медичних працівників безліч. Медичним працівникам залишається підтримувати один одного задля збереження власних психічних ресурсів. А зберігати їх потрібно, знову ж таки, для надання медичної допомоги населенню нашої держави.

Заходи щодо зміцнення психічного здоров'я та профілактики психічних розладів засновані на визначенні індивідуальних, соціальних та структурних детермінант ментального здоров'я та вжиття заходів втручання

з метою зниження ризиків, підвищення психічної резистентності та створення сприятливого для психічного здоров'я середовища [15].

Натепер урядовими програмами, медичними закладами, психологічними службами проводиться розробка та впровадження алгоритмів заходів по сприянню зміцненню ментального здоров'я населення України.

Зокрема, програма по збереженню ментального здоров'я «Ти як» має на меті сприяння формуванню в суспільстві культури піклування про ментальне здоров'я, дати розуміння та показати інструменти, які допоможуть українцям дбати про свій внутрішній стан, бо оберігати психічне здоров'я настільки ж важливо, як і фізичний стан. Всеукраїнська програма ментального здоров'я стартувала у березні 2023 року за ініціативи Першої леді України Олени Зеленської [16].

Великі надії покладаються на медичних працівників, які надають допомогу у сфері психіатрії та психології, тому що саме від них залежить формування психічної міцності та можливості протистояти різноманітним негативним впливам, пов'язаним з ситуацією в нашій країні. Здатність до адаптування, функціонування й навіть певного розвитку під час війни, перспективи повоєнного відновлення України значною мірою залежать від рівня можливості громадян підтримувати один одного та піклуватися про ментальне здоров'я.

Список літератури

1. Galderisi S, Heinz A, Kastrup M, Beezhold J, Sartorius N. Toward a new definition of mental health. *World Psychiatry*. 2015. № 14 (2). P. 231-233. doi: 10.1002/wps.20231.
2. Mental health. Key facts. 17 June 2022. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/mental-health-strengthening-our-response>
3. Meule A, Voderholzer U. Life satisfaction in persons with mental disorders. *Qual Life Res*. 2020. № 29 (11). P. 3043-3052. doi: 10.1007/s11136-020-02556-9.

4. Exposure to Ambient Air Particles Increases the Risk of Mental Disorder: Findings from a Natural Experiment in Beijing / Jia Z. et al. *Int J Environ Res Public Health*. 2018. № 15 (1). 160 p. doi: 10.3390/ijerph15010160.
5. Evolution of burnout and psychological distress in healthcare workers during the COVID-19 pandemic: a 1-year observational study / Cyr S. et al. *BMC Psychiatry*. 2022. № 22 (1). P. 809. doi: 10.1186/s12888-022-04457-2.
6. Burnout syndrome among hospital healthcare workers during the COVID-19 pandemic and civil war: a cross-sectional study / Elhadi M. et al. *Front Psychiatry*. 2020. 11:579563. DOI: 10.3389/fpsy.2020.579563
7. Sheraton M, Deo N, Dutt T, Surani S, Hall- Flavin D, Kashyap R. Psychological effects of the COVID 19 pandemic on healthcare workers globally: a systematic review. *Psychiatry Res*. 2020. № 292. 113360. DOI: 10.1016/J.PSYCHRES.2020.113360.
8. International Council of Nurses. ICN Says Protection and Safety of Nurses and All Health Workers in Ukraine Is Paramount. 2022. Available online at: <https://www.icn.ch/news/icn-says-protection-and-safety-nurses-and-all-health-workers-ukraine-paramount>
9. The impact of violence on healthcare workers' mental health in conflict based settings amidst COVID-19 pandemic, and potential interventions: A narrative review / Rija A. et al. *Health Sci Rep*. 2022. № 6; 5(6):e920. DOI: 10.1002/hsr.2.920.
10. Зеленська про програму ментального здоров'я: Виявилось, що «сильні не ходять до психологів». URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3703135-zelenska-pro-programu-m...>
11. У межах Всеукраїнської програми ментального здоров'я визначили пріоритетні проекти. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3695613-u-mezah-vseukrainskoi-p...>
12. ПТСР та загострення хронічних хвороб: як війна вплине на здоров'я українців. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/11/01/infografika/suspilstvo/ptsr-ta-zah...>

13. Vuorio A, Bor R. Safety of Health Care Workers in a War Zone – A European Issue. *Front Public Health*. 2022. 10:886394. DOI: 10.3389/fpubh.2022.886394.
14. Violence against healthcare in conflict: a systematic review of the literature and agenda for future research / Haar R. J. et al. *Conflict Health*. 2021. № 15: 37. DOI: 10.1186/s13031-021-00372-7.
15. Hasson G., Butler D. Mental Health and Wellbeing in the Workplace. A Practical Guide for Employers and Employees: Wiley. 2020. 256 p. ISBN:9780857088284, 0857088289.
16. Всеукраїнська програма ментального здоров'я «Ти як?» за ініціативою Олени Зеленської. URL: <https://center.diiia.gov.ua/blog/vseukrainska-programa-mentalnogo-zdorova-ti-ak-za-iniciativou-oleni-zelenskoj>

СУЧАСНА ПРОБЛЕМА МЕТАБОЛІЧНОГО СИНДРОМУ ТА НАПРЯМИ ЛІКУВАННЯ ПРИ МЕТАБОЛІЧНОМУ СИНДРОМІ

Калмикова Ю.С.

Харківська державна академія фізичної культури,
КНП «Міська дитяча лікарня № 5», Харків, Україна

Анотація. Розглянуто сучасний погляд на проблему метаболічного синдрому та засоби немедикаментозного лікування.

Ключові слова: метаболічний синдром, немедикаментозне лікування.

Вступ. Метаболічний синдром є значною клінічною та епідеміологічною проблемою населення індустріальних країн. Дані епідеміологічних досліджень щодо метаболічного синдрому не є оптимістичними. Спостереження, проведені науковцями і клініцистами у всьому світі, підтверджують, що сьогодні спостерігається зростаюча епідемія метаболічного синдрому. Його частота в популяціях залежить від приналежності до етнічної групи, віку і статі [1,2].

ЗМІСТ

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО доктора медичних наук, професора, заслуженого лікаря України, ректора Полтавського державного медичного університету <i>Вячеслава Ждана</i>	3
<u>СТАТТІ УЧАСНИКІВ КОНФЕРЕНЦІЇ</u>	4
<i>Гринь К.В., Гринь В.Г., Дельва М.Ю., Пінчук В.А.</i> Необхідність та шляхи збереження ментального здоров'я населення під час військових подій в Україні.....	4
<i>Калмикова Ю.С.</i> Сучасна проблема метаболічного синдрому та напрями лікування при метаболічному синдромі.....	9
<i>Касьян А.Я., Горошко В.І.</i> Роль медичної етики у запобіганні професійного вигорання: вплив цінностей та професійних стандартів....	19
<i>Катеренчук В.І.</i> Шляхи відновлення хворих на цукровий діабет, які зазнали значних порушень глікемії під час війни.....	28
<i>Катеренчук І.П., Вакуленко К.Є., Тесленко Ю.В., М'якінькова Л.О., Рустамян С.Т.</i> Фізичні, психологічні та мотиваційні аспекти кардіореабілітації: сучасний стан та основні напрямки розвитку.....	35
<i>Могильник А. І., Тарасенко К.В., Адамчук Н.М., Давиденко А.В.</i> Бойовий посттравматичний стресовий розлад: історія і реалії.....	45
<i>Черній В.І., Денисенко А.І., Яшан О.В.</i> Анестезіологічний менеджмент при герніопластиці передньої черевної стінки лапароскопічним та відкритим методами у хворих похилого та старечого віку з супутніми захворюваннями.....	58
<u>ТЕЗИ УЧАСНИКІВ КОНФЕРЕНЦІЇ</u>	70
<i>Ждан В. М., Голованова І. А., Вовк О. Я., Андрєєв Д.О., Буря Т.С., Ляхова Н. О., Краснова О. І.</i> Вплив курильного статусу лікаря на рівень санітарно-просвітницької роботи щодо профілактики	